

برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد

حضور مداوم و درازمدت دو کشور استعمارگر انگلیس و روسیه در ایران و رقابت آن در بهره‌برداری از منابع و ثروت‌های طبیعی ایران، باعث ایجاد تنش و مشکلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در ایران بود.

گرفتن امتیازات نفتی و به دنبال آن عقد قراردادهایی در این زمینه، خرید بیشتر سهام شرکت نفت ایران و انگلیس توسط دولت بریتانیا آن هم در حالی که قراردادهای مزبور تأمین‌کننده منافع ملت ایران نبود و دخالت‌های روزافزون شرکت نفت در امور داخلی ایران، زمینه اعتراض شدید افکار عمومی و مجلس شورای ملی را فراهم نموده و منجر به تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت ایران در اسفند ۱۳۲۹ گردید.

تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت در ایران، موجب نگرانی دولت انگلیس و ابراز عکس‌العمل شدید و انجام فعالیت گسترده آن دولت در داخل و خارج ایران برای مهار جنبش ملی نفت و جلوگیری از اجرای صحیح آن شد. تحریم نفت، تهدید قضایی از راه دیوان دادگستری بین‌المللی لاهه، تهدید نظامی و اجرای مانورهای نظامی در منطقه و محاصره اقتصادی ایران برای تضعیف دولت مصدق، از جمله واکنش‌های دولت بریتانیا در برابر ملی شدن صنعت نفت در ایران بود.

پس از ملی شدن صنعت نفت و شکست دولت بریتانیا در برابر آن، انگلیس برای مبارزه و مقابله با این امر و جلب حمایت آمریکا و اتخاذ سیاست هماهنگ، هیأتی را به آمریکا فرستاد که هیأت مزبور با نمایندگان آمریکا به ریاست «جورج مک‌گی» کنفرانسی تشکیل دادند.^(۱) از جمله اقدامات مشترک دولت‌های انگلیس و آمریکا «پیام مشترک ترومن - چرچیل» بود که

توسط دولت ایران رد گردید. دلایل رد این پیشنهاد از جانب دولت ایران عبارت بود از: نامشخص بودن نحوه اداره تأسیسات صنعت نفت، حضور کارشناسان خارجی به جای کارشناسان ایرانی در تأسیسات، تعیین وضع حقوقی طرفین مطابق شیوه قبل از ملی شدن صنعت نفت و ...

دولت ایران برای جلوگیری از توطئه عوامل انگلیس در داخل کشور، تصمیم به قطع روابط سیاسی خود با دولت انگلیس گرفت و در تاریخ ۳۰ مهر ۱۳۳۱ یادداشتی خطاب به سفارت انگلیس در تهران، مبنی بر قطع روابط سیاسی بین دو دولت نوشت و دلیل اتخاذ این تصمیم را خودداری انگلیس در کمک به حل اختلافات موجود طرفین، حمایت غیرقانونی از شرکت نفت ایران و انگلیس، کم نمودن حق الامتیاز ایران از قرارداد ۱۹۳۳ و دخالت مأموران رسمی آن دولت در ایجاد اغتشاش و اخلاف در نظم کشور، بیان نمود و به دنبال آن مأموران سیاسی بریتانیا تهران را به قصد لندن ترک کردند.

در پی قطع روابط ایران و انگلیس، حفاظت از منافع اتباع ایران در انگلیس در یک مراسم رسمی به مأموران سوئدی و حفظ منافع اتباع انگلیس در ایران نیز به مأموران وزارت خارجه سوئیس واگذار شد.^(۲) دولت انگلیس به منظور بازگرداندن وضعیت سابق و سلطه انحصاری خود بر نفت، دست به اقداماتی از جمله: تحریم خرید نفت از ایران، تعقیب قضایی خریداران، فراهم نمودن اسباب کودتا، انجام یک سلسله عملیات پنهان و مهم تر از همه جلب حمایت و همکاری دولت آمریکا و کاهش پایگاه مردمی دولت مصدق، زد. بدین ترتیب بعد از تصویب طرح مشترک انگلیس و آمریکا برای سرنگونی مصدق، سفارت آمریکا به همراهی عوامل انگلیس مسئولیت اجرای طرح مزبور را به عهده گرفت. وخامت اوضاع اقتصادی، کمبود ارزاق و وسایل مصرفی، نارضایتی مردم از فشارهای اقتصادی، اختلاف و نارضایتی میان گروه‌های مسلح، تحریک سران مخالف مصدق در مجلس توسط عوامل انگلیس، نبود اتحاد و هماهنگی لازم بین دکتر مصدق و آیت‌الله کاشانی، اختلاف بین اعضای جبهه ملی زمینه و شرایط لازم را برای کودتا مهیا نموده بود.

«کرمیت روزولت» فرمانده سیا در خاورمیانه، با ورود خود و تیم عملیاتی‌اش به تهران در تاریخ ۲۸ تیر ۱۳۳۲ و ملاقات با شاه و جلب نظر او، فعالیت خود را برای اجرای عملیات

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۵۱

(طرح آژاکس) برای سرنگونی دولت مصدق آغاز نمود. شاه نیز پس از اطمینان از حمایت آمریکا و انگلیس، رضایت و همکاری خود را با مأموران سیا اعلام کرد. با وجود اتخاذ پیش‌بینی‌های لازم، کودتا در ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ با شکست روبه رو شد و روزولت بی‌درنگ عملیات دیگری را برای اجرای یک کودتای دیگر آغاز نمود و سرانجام در غروب ۲۸ مرداد، کودتای دوم با طراحی انگلیسی‌ها و اجرای آمریکایی‌ها، به وقوع پیوست و انگلیس دگربار سلطه شوم خود را بر ملت ایران تحمیل نمود.

با سرنگونی دولت ملی مصدق و روی کار آمدن زاهدی، روابط دیپلماتیک ایران با دولت انگلیس بدون اینکه مسأله نفت حل شود، دوباره تجدید شد.

در برقراری دوباره روابط سیاسی اختلاف شدیدی بین دولت ایران و انگلیس بروز نمود. ایرانیان معتقد بودند که گفتگوها نخست باید در مورد حل اختلاف نفت باشد و بعد از وصول راه‌حل موفقیت‌آمیز، روابط سیاسی خود را تجدید کنند. اما انگلیسی‌ها نظرشان این بود که ابتدا باید مناسبات سیاسی بین دو دولت برقرار شود و بعد دولت انگلیس در شرایط مساوی با ایرانیان، در مورد نفت گفتگو نماید.

دولت آمریکا نیز ارسال مبلغ ۴۵ میلیون دلار کمک مالی خود به دولت زاهدی را منوط به حل مسأله نفت، بعد از تجدید روابط سیاسی بین دو کشور ایران و بریتانیا کرد. نطق «آنتونی ایدن» وزیر خارجه انگلیس، در ۲۰ اکتبر ۱۹۵۳ / ۲۸ مهر ۱۳۳۲ در پارلمان راجع به ایران، با لحنی صمیمانه و دوستانه مبنی بر تمایل دولت انگلستان به برقراری روابط سیاسی خود با ایران و در صورت عملی شدن این ارتباط، گفتگو در موارد مسائل نفت، نشان‌دهنده این بود که دولت انگلیس نخست خواستار ایجاد روابط سیاسی با ایران است.

«عبدالله انتظام» وزیر امور خارجه ایران، نیز در اعلامیه‌ای مراتب دوستی و تمایل دولت ایران را برای تجدید روابط سیاسی بین دو کشور براساس احترام متقابل و همکاری صمیمانه، اظهار نموده و خواستار تجدیدنظر دولت انگلیس نسبت به ایران و آغاز فصلی نوین در روابط دوستانه بین دو کشور شد.^(۳)

سرانجام پس از فراهم شدن شرایط لازم، سخنگوی دولت ایران در ۱۴ آذر ۱۳۳۲ / ۵ دسامبر ۱۹۵۳ اظهار داشت که از این ساعت، روابط بین ایران و انگلیس دوباره برقرار است و

بخشنامه آن از طرف اداره اطلاعات و مطبوعات به همه نمایندگی‌های ایران ارسال شد.^(۴) «فضل الله نبیل» وزیرمختار دولت ایران مقیم استکهلم، در نامه‌ای که در تاریخ ۲۳ آذر ۱۳۳۲ به وزارت امورخارجه نوشت، خواستار درج مقالاتی در روزنامه‌های کثیرالانتشار تهران مبنی بر اظهار تشکر از زحماتی که مأمورین سوئدی حافظ منافع ایران در انگلستان تحمل و تقبل نموده‌اند، شد.^(۵) پس از تجدید مناسبات سیاسی بین ایران و انگلیس «هربرت هور» به عنوان مشاور نفتی «دالس» - وزیر خارجه آمریکا - وارد تهران شد تا فعالیت‌های خود را برای عقد یک قرارداد نفتی آغاز نماید. به دنبال خبری که از وزیرمختار ایران مقیم استکهلم به وزارت خارجه ایران رسیده بود، «دنیس رایت» (Denis Wright) کاردار سفارت انگلیس، به همراه چهار تن از کارمندان رسمی سیاسی سفارت انگلیس، در تاریخ ۳۰ آذر وارد تهران شدند^(۶) و به همراه «هور» اعلامیه مشترکی مبنی بر حل تمامی اختلافات نفتی صادر نمودند. وزارت خارجه ایران نیز در بخشنامه‌ای به همه ادارات مرکزی و نمایندگی‌های شاهنشاهی در خارجه، ضمن معرفی «امیرخسرو افشار» به عنوان کاردار موقت ایران در انگلستان، متذکر گردید که از تاریخ ۸ دی سال جاری «برای امور مربوط به انگلستان، مستقیماً با سفارت کبرای شاهنشاهی در لندن مکاتبه نمایند».^(۷)

وزیرمختار ایران مقیم استکهلم به نقل از روزنامه (Dagens Nyheter) چاپ استکهلم، گزارش داد که ممکن است «سراجر استیونس» سفیر کبیر فعلی انگلیس در سوئد، به سمت سفیر کبیر آن کشور در ایران تعیین شود. همچنین اظهار داشت که براساس تحقیق به عمل آمده، استیونس یکی از کارشناسان امور اقتصادی بوده و انتخاب وی، هم از لحاظ سیاسی و هم از نظر اقتصادی، برای کشور انگلیس بسیار با اهمیت می‌باشد.^(۸) مهم‌ترین نتیجه انتخاب وی انعقاد قرارداد کنسرسیوم با دولت ایران بود که براساس آن، دولت انگلیس دوباره انحصار خود را بر منابع نفتی ایران تجدید نمود و مداخلات خود را در سیاستگذاری‌های دولت ایران افزون‌تر کرد. در پی تجدید روابط سیاسی بین ایران و انگلیس، «امیرخسرو افشار» کاردار موقت ایران در انگلستان، برای تحویل گرفتن امور مربوط به سفارت کبرای ایران از مأموران سوئدی، به لندن رفت و با تشریفات رسمی و پس از ملاقات با وزیر امورخارجه انگلیس، سفارت را در روز چهارشنبه ۳۰ دی ۱۳۳۲ به طور رسمی افتتاح نمود. وی از تاریخ ورود به لندن، در جلساتی،

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۵۳

سفیر کبیر سوئد و «یوهانسن» (Yohanson) سرپرست قسمت حفظ منافع ایران و «استروم» (Astrom) مستشار سفارت سوئد را ملاقات کرد و راجع به بند دهم طرح تحویل سفارت و لزوم پرداخت هزینه مالی مأموران سوئدی حافظ منافع دولت ایران، از جانب سفارت ایران، گفتگو کرد و از قبول پرداخت آن مخارج، خودداری نمود.

روز چهارشنبه ۳۰ دی براساس قرار قبلی، مراسم امضای صورتمجلس نهایی در سفارت سوئد به عمل آمد.^(۹) در روز سوم بهمن، مراسم پایانی تحویل امور از سوئدی‌ها انجام گردید^(۱۰) و رونوشت شرح اظهار تشکر از زحمات کارمندان شعبه B وزارت امور خارجه سوئد به خاطر حفاظت از منافع ایران در انگلستان، توسط وزیرمختار ایران در استکهلم به وزارت خارجه ارسال شد.^(۱۱) در پی این تجدید مناسبات و تبادل سفیر، سر راجر استیونس در ۲۹ بهمن ۱۳۳۲ وارد تهران شد و در روز یازدهم اسفند استوارنامه خود را به عنوان سفیر کبیر فوق‌العاده و تام‌الاختیار کشور انگلیس، تقدیم محمدرضا پهلوی، شاه ایران، نمود.^(۱۲)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سند شماره ۱:

[نشان شیر و خورشید]

وزارت امور خارجه

خواهشمند است لطفاً یک نسخه از مکاتبات رد و بدل شده بین وزارت امور خارجه ایران و سفارت پادشاهی انگلستان در تهران، درخصوص بسته شدن کنسولگری‌های انگلیسی به علت دخالت درکارهای داخلی ایران در سال ۱۹۵۲ را ارسال فرمائید.

ضمناً تقاضا دارد سند خرج آن را نیز ضمیمه نمایند و اگر ممکن نیست که قبلاً ارسال دارند، لطفاً سند خرج را بفرستند تا قبلاً پرداخت گردد.

[پایین سند] این کار مربوط به دایره اطلاعات نیست؛ اداره سوم سیاسی پاسخ مقتضی خواهند داد. به اداره سوم سیاسی اعاده شود. [امضاء] ۱۰/۷/۱۳۳۲ ش.]

[پایین سند] برای اجرای دستور صادره از مقام معاونت کل، به اداره اطلاعات و ترجمه فرستاده شود. ۳۲/۱۰/۱۳ [۱۳]

[پایین سند] به عرض مقام معاونت کل می‌رسد تا هر طور دستور می‌فرمایند، پاسخ داده شود.

[امضاء] ۳۲/۱۰/۹ [۱۳]

[حاشیه سمت راست] در بروشورهایی که از طرف دولت چاپ و بین نمایندگان و اشخاص علاقه‌مند پخش شد، این نامه‌ها هست و اداره ترجمه و اطلاعات، هر دو آن بروشورها را دارند و

یک نسخه از آن را می‌توانند برای این کتاب‌فروشی بفرستند. ۳۲/۱۰/۱۱ [۱۳]

[۱۳۳۲-۱۹-۷۴ ش، مورخه ۱۰/۷/۱۳۳۲ ش]

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۵۵

سند شماره ۱

نونه (۵) ۶۵۰۰۰ برک ۳۰/۴
چاپخانه قاروس

اداره.....

وزارت امور خارجه

رواوست ..... شماره ..... مورخه ..... وزارت ..... که اصل آن بشماره ..... ثبت شده

خبرهاست لطفاً بنده از معاشرت رویداد شده با این وزارت از خبرها بران دست
بازگشایی است از این جهت در هر دو مورد که در این وزارت و خلاصه کارهای داخلی
از آن جهت که این وزارت در هر دو مورد که در این وزارت و خلاصه کارهای داخلی

ایران در سال ۱۹۵۳ را از این وزارت
است و در این جهت که این وزارت در هر دو مورد که در این وزارت و خلاصه کارهای داخلی

از آن جهت که این وزارت در هر دو مورد که در این وزارت و خلاصه کارهای داخلی
بازرسانه است از این جهت در هر دو مورد که در این وزارت و خلاصه کارهای داخلی
۱۰/۷

بازرسانه است از این جهت در هر دو مورد که در این وزارت و خلاصه کارهای داخلی

سند شماره ۲:

[نشان شیرو خورشید]

شماره ۶۰۶/۴۷۲/۳۰۰ سفارت شاهنشاهی ایران

تاریخ ۳۲/۹/۲۳ [۱۳]

اسکندیناوی

استکهلم

وزارت امور خارجه - اداره اطلاعات و مطبوعات

اکنون که روابط ایران و انگلیس مجدداً برقرار و پس از اعزام نماینده ایران، وظیفه حفاظت منافع ایران در انگلستان خاتمه می‌یابد، تصور می‌رود در صورتی که مقالاتی در روزنامه‌های کثیرالانتشار تهران مبنی بر اظهار تشکر از زحماتی که در این مدت مقامات سوئدی برای حفاظت منافع ایران در انگلستان تحمل نموده‌اند، بسیار به موقع و به جا باشد. اینک مراتب به استحضار می‌رسد تا در صورت اقتضاء دستور فرمایند اقدام لازم معمول دارند.

وزیرمختار - فضل اله نبیل [امضاء]

[پایین سند] آقای ظلّی؛ با اداره تبلیغات و خبرنگاران مذاکره فرمائید، نکته را به آنها گوشزد فرمائید. [۱۳۳۲/۱۰/۲]

[پایین سند] با آقای سجادیان، معاون اداره کل انتشارات و تبلیغات، مذاکره شد؛ قرار شد اقدام نمایند. [امضاء] [۱۳۳۲/۱۰/۹]

[۱-۱۲-۶-۱۳۳۲-۶-۱۳۳۲/۹/۲۳ ش، مورخه ۱۳۳۲/۹/۲۳ ش]

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۵۷

سند شماره ۲

معاونت شامعی بیجا
اسکندریاوی
استکهلم

شماره ۲۰۰۰/۱۷۲/۲۰۶

تاریخ ۲۲/۹/۲۴

بریت

وزارت امور خارجه - اداره اطلاعات و مطبوعات

اکنون که روابط ایران و انگلیس مجدداً برقرار پس از اعزام نماینده ایران وظیفه حفاظت
منافع ایران در انگلستان خانه بیاید تصویربرداری و صورتی که مقالین در روزنامه های کثیرالانتشار
تهران مبنی بر ادعای ارتشگرا از حمایتی که در این مدت مقامات سوئدی برای حفاظت منافع ایران
در انگلستان تحمل نموده اند بسیار موقوع و جابجا باشد . اینک مراتب با استحضار میرسد تا در صورت
افتضاح متوقف نمایند اقدام لازم بعمل دارند .

وزیر مختار - فضل اله نبیل

شعبه اسناد و مطبوعات فرهنگی
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

۲۲/۱۰/۱

۲۲/۱۰/۱

تاریخ
۱۰/۱۰

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
سازمان اسناد و کتابخانه ملی
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

۲۲/۱۰/۱

سند شماره ۳:

[نشان شیر و خورشید]

وزارت امور خارجه

اداره: سوم سیاسی

بخشنامه به کلیه ادارات مرکزی

چون آقای افشار، کاردار موقت ایران در انگلستان، قریباً به محل مأموریت خود عزیمت خواهند نمود و امور مربوط به حفظ منافع ایران در انگلستان را از سفارت کبرای سوئد در لندن تحویل خواهند گرفت، مقتضی است از این تاریخ به بعد برای امور مربوط به انگلستان، مستقیماً با سفارت کبرای شاهنشاهی در لندن مکاتبه فرمائید.

از طرف وزیر امور خارجه

[امضاء]

[پایین سند تعداد هفده امضاء موجود است].

[۱-۱۲-۶-۱۳۳۲ ش]

پرتال جامع علوم انسانی
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

سند شماره ۳

نوع ۸

وزارت امور خارجه

اداره ..... علوم سیاسی
شماره .....
تاریخ .....
پیوست .....

بخشنامه بکلیه ادارات مرکزی

چون اتای انتشار کار در مونت ایران در انگلستان قریبا بحمل ماموریت
خود عزیمت خواهند نمود و امور مربوط به حفظ منافع ایران در انگلستان را از
سناوت کنوای سوئد در لندن تحویل خواهند گرفت متفق است از این تاریخ
بعین برای امور مربوط به انگلستان مستقیما با شارکنرا تا هشتاھی در لندن
ماتیه فرمائید .
رژلا وزیر امور خارجه

Handwritten signatures and stamps, including a large signature on the right and several smaller ones and stamps on the left and bottom.

سند شماره ۴:

[نشان شیر و خورشید]

شماره دفتر نماینده: ۳۴۲۹۸/۲۳۱۳

وزارت امور خارجه

تاریخ ۱۳۳۲/۱۰/۱۲

اداره سوم سیاسی

فوری است

بخشنامه به کلیه نمایندگی‌های شاهنشاهی در خارجه

چون بر اثر برقراری روابط سیاسی با انگلستان، آقای افشار قاسملو، رئیس اداره چهارم سیاسی، به سمت کاردار موقت ایران در انگلستان تعیین و قریباً به محل مأموریت خود عزیمت خواهد نمود و امور مربوطه به حفظ منافع ایران در انگلستان را از سفارت کبرای سوئد در لندن تحویل خواهد گرفت، مراتب برای استحضار آن نمایندگی اشعار گردید تا از این تاریخ به بعد در موقع لزوم مستقیماً با سفارت کبرای شاهنشاهی در لندن مکاتبه نماید.

وزیر امور خارجه

[امضاء]

[۱۳] ۳۲/۱۰/۹

[پایین سند] صادر شود ۱۳۳۲/۱۰/۱۰ [۱۳]

[۱-۱۲-۶-۱۳۳۲-ش، مورخه ۱۳۳۲/۱۰/۹ ش]

سند شماره ۴

نمونه ۲

نویسنده	شماره دفتر نماینده ۲۴۱۴
تاریخ ۲۲/۱۰/۹	تاریخ ۱۳۳۲
یا کنویس	جزوه دان
تاریخ یا کنویس	شماره گذشته
	پیوست

وزارت امور خارجه
اداره ۲۴۱
دائره

کتابخانه نمایندگی شاهنشاهی ایران در لندن

چون برابر برقراری روابط میان انگلیس و ایران در گذشته
 نسبت کمالات دولت ایران در گذشته و دولت کنونی که در گذشته
 خوبه فع داد در رابطه کعبه فتح ایران در گذشته را از گذشته که در گذشته
 حکم نامه گوت برت برار انگلیس که تا گذشته به گذشته تا گذشته
 به به در توجه کرده است با نسبت وزارت شاهنشاهی ایران در گذشته که در گذشته
 وزارت امور خارجه

۲۲/۱۰/۹

تذکره
 وزارت امور خارجه

سند شماره ۵:

[نشان شیر و خورشید]

شماره ۷۸۲/۴۱۰/۱

سفارت شاهنشاهی ایران

تاریخ ۱۳۳۲/۱۰/۲۴ [۱۳]

اسکاندیناوی

استکهلم

وزارت امور خارجه - از حضور محترم جناب آقای انتظام، وزیر امور خارجه، خواهد گذشت

در بدو ورود اینجانب، آقای دکتر بارینک، معاون وزارت امور خارجه سوئد، ضمن مذاکره اشاره نمود که ممکن است آقای استیونس (M. Stevens) سفیر کبیر فعلی انگلیس در سوئد، به سمت سفیر کبیر آن کشور در ایران تعیین شود. این خبر در روزنامه Dagens Nyheter چاپ استکهلم، نقل از روزنامه دلی تلگراف لندن، انتشار یافت. آقای استیونس، به طوری که تحقیق شد، یکی از مطلعین امور اقتصادی است و در این مدت یک ماه که در استکهلم می باشم، دوستان سوئدی اینجانب و کور دیپلماتیک، نسبت به او نظر خوبی اظهار داشته اند و در ملاقاتی هم که طبق معمول پس از ورود با ایشان کردم، خیلی نسبت به ایران ابراز علاقه می نمود و اظهار امیدواری می کرد که با حسن نیت لندن و تهران، موضوع نفت حل شود و این اختلاف که ادامه آن به ضرر طرفین است، هر چه زودتر خاتمه یابد.

وزیر مختار - فضل اله نبیل [امضاء]

[پایین سند] در تشریفات ملاحظه شد؛ به اداره سوم سیاسی فرستاده شود. ۵ بهمن [امضاء]

عبدالحسین

[پایین سند] اداره سوم سیاسی - تشریفات ۱۳۳۲/۱۱/۶ [۱۳]

[پایین سند] در اداره سوم سیاسی ملاحظه شد. کوثر

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۶۳

سند شماره ۵

نجات شاهنشاهی ایران
اسکند بناوی
استکلم

شماره ۷۸۲/۹۱۰/۱۹

تاریخ ۲۲/۱۰/۲۴

بریت

وزارت امور خارجه - لرزش مرحوم شاهنشاهی ایران وزیر امور خارجه

د رید و ورود اینجانب آقای دکتر یاریک معاون وزارت امور خارجه سوئد ضمن مذاکره اشاره نمود که ممکنست آقای استیونس M. STEVEN سفیر کبیر فعلی انگلیس را سوئد بسمت سفیر کبیر ایران کشورد رایران تعیین نمود . این خبر در روزنامه Dagens Nyheter چاپ استکلم نقل از روزنامه دیلی تلگراف لندن انتشار یافت . آقای استیونس بطوریکه تحقیق شد یکی از مصلحین اموراتقتصادی است و در این مدت یکماه که در استکلم همیاشم دوستان سوئدی اینجانب وگورد پیلمانیک نسبت باو نظر خوبی اظهار داشته اند و در ملاقاتی هم که طبع معمول پس از ورود با ایشان کردم خیلی نسبت با ایران ابراز علاقه مینمود و اظهار امید واری میکرد که با حسن نیت لندن و تهران موضوع نفت حل شود و این اختلاف که ادامه ان بضرر طرفین است - هرچه زود تر خاتمه یابد .

رتال جامع علوم انسانی
فهرست مختار - فصل اله نیل

دکتر یاریک
وزارت امور خارجه
تاریخ ۲۲/۱۰/۲۴

اداره اسناد و کتابخانه ملی
تاریخ ۲۲/۱۰/۲۴

دکتر یاریک
وزارت امور خارجه
تاریخ ۲۲/۱۰/۲۴

۲۵۰۷
۲۲/۱۰/۲۴

۵-۵-۵
۲۲/۱۰/۲۴

۲۰۵۴
۲۲/۱۰/۲۴

سند شماره ۶:

[نشان شیر و خورشید]

شرح حال و سوابق خدمت

آقای راجر بنستم استیونس (C.M.G)

متولد در تاریخ ۸ ژوئن ۱۹۰۶

تحصیلات وی در دانشکده ولینگتن و دانشکده کوئن آکسفورد

تاریخ ازدواج: سال ۱۹۳۱ میلادی، نام همسر، کنستانس هلم هیپول

فرزند - یک پسر

تاریخ ورود به خدمت وزارت خارجه انگلیس ۱۹۲۸ میلادی

اولین مأموریت نامبرده به سمت کنسول یار در شهر بوینس آیرس سال ۱۹۳۰

در سال ۱۹۳۱ به نیویورک انتقال یافته و در سال ۱۹۳۷ به آنورس

در سال ۱۹۳۸ کفیل کنسولگری در والنسیا

در سال ۱۹۳۹ در وزارت خارجه انگلیس مشغول خدمت بوده است

در سال ۱۹۴۲ کنسول در دنور

رایزن سفارت کبرای انگلیس در واشنگتن در سال ۱۹۴۴

منتقل به وزارت خارجه انگلیس سال ۱۹۴۶

در سال ۱۹۴۷ به نشان سنت میچل و سنت جرج مفتخر گردیده است.

در سال ۱۹۴۸ به معاونت معاون وزارت خارجه انگلیس منصوب گردیده

در سال ۱۹۵۰ سفیر کبیر انگلستان در استکهلم بوده است.

[پایین سند] به اداره تبلیغات و روزنامه اطلاع داده شد. ۲۶/۱۰/۳۲ [۱۳]

سند شماره ۶

(نوبه ۶)

اداره .....

وزارت امور خارجه

درونشماره ..... شماره ..... مورخه ..... وزارت که اصل آن بشماره ..... ثبت شده

شرح حال و سوابق خدمت

آقای راجر بنسنت استیونز (C. M. G)

متولد در تاریخ ۸ ژوئن ۱۹۰۶

تحصیلات وی در دانشکده واینگتن و دانشکده آوین اگسفورد

تاریخ ازدواج سال ۱۹۳۱ میلادی نام همسر کنستانس هلم میبول

نوزاد - یک پسر

تاریخ ورود بخدمت وزارت خارجه انگلیس ۱۹۲۸ میلادی

اولین مأموریت نامبرده بسمت مسئولیاری در شهر بونن آیرس سال ۱۹۳۰

در سال ۱۹۳۱ بنویورک منتال یافته و در سال ۱۹۳۲ به آئورس

در سال ۱۹۳۸ کننیل سنرلندی در والنسیا

در سال ۱۹۳۹ در وزارت خارجه انگلیس مشغول خدمت برده است

در سال ۱۹۴۲ کنسول در دنسور

رایزن سفارت برای انگلیس در واشنگتن در سال ۱۹۴۴

منتقل بوزارت خارجه انگلیس سال ۱۹۴۶

در سال ۱۹۴۷ بنشان سنت میچل رسنت جوج مفتخر گردیده است

در سال ۱۹۴۸ بمعاونت معاون وزارت خارجه انگلیس منصوب گردیده

در سال ۱۹۵۰ سنیر کیوانگستان در راسته نامبرده است

سند شماره ۷:

سفارت کبرای شاهنشاهی ایران

لندن

شماره ۸۳

تاریخ ۳ بهمن ۱۳۳۲

وزارت امور خارجه

پیرو تلگراف شماره ۷، پس از ورود به محل مأموریت که گزارش چگونگی آن جداگانه تقدیم شده است، برای تحویل گرفتن امور مربوط به سفارت کبرای شاهنشاهی ایران از مقامات سوئدی، ناگزیر از آن بود که تشریفات رسمی تحویل و تحول را به بعد از ملاقات با آقای وزیر امور خارجه انگلیس موکول نماید تا بتواند بلافاصله پس از تحویل، رسماً شروع به کار نماید. به طوری که استحضار دارند روز سه‌شنبه ۲۹ دی ماه ۱۳۳۲ با آقای ایدن ملاقات نموده و آماده گردید که روز چهارشنبه ۳۰ دی ماه ۱۳۳۲ [۱۳] رسماً سفارت را افتتاح و امور آن را از مقامات سوئدی تحویل بگیرد. در فاصله چند روزه بین تاریخ ورود تا روز چهارشنبه، در دو جلسه ملاقات با آقای سفیر کبیر سوئد و جلسات متعدد دیگر با آقای یوهانسن (Yohanson)، سرپرست قسمت حفظ منافع ایرن و آقای Astrom، مستشار سفارت سوئد، مسائل مختلفه را مور بحث قرار داد و بالاخره مقامات سوئدی طرحی پیشنهاد نمودند که مبنای صورتمجلس تحویل و تحول قرار بگیرد. این نکته را مخصوصاً متذکر می‌گردد که از بند دهم طرح مزبور جمله‌ای گنجانیده بودند حاکی از این که سفارت کبرای شاهنشاهی ایران، مخارج و فعل و انفعالات مالی مقامات سوئدی را در دوره تصدی حفظ منافع دولت شاهنشاهی ایران تصویب و تأیید می‌نماید؛ لکن اینجانب با استناد به اینکه تصویب یا تأیید فعل و انفعالاتی که صورت گرفته، از صلاحیت سفارت کبرای خارج و موکول به آن است که مقامات مربوطه دولت شاهنشاهی نظر خود را ابراز دارند، از قبول آن خودداری ورزیدم و در صورتمجلسی که تنظیم گردید، این قسمت حذف شد. روز چهارشنبه ۳۰ دی ماه ۱۳۳۲ بر طبق قرار قبلی، مراسم

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۶۷

امضای صورت مجلس نهایی در چهارنسخه در سفارت کبرای سوئد به عمل آمد که دو نسخه آن به سفارت کبرای سوئد و دو نسخه دیگر به سفارت کبرای شاهنشاهی ایران تعلق گرفت و اینک یک نسخه از صورت مجلس لاک و مهر شده را تقدیم می‌دارد و نسخه دیگر را در سفارت کبری بایگانی می‌نماید.

در پایان مراسم امضای صورت مجلس نیز از مخبرین جراید انگلیسی و سوئدی در اطاق‌های سفیر کبیر سوئد حضور یافته ضمن اظهار خوشوقتی و سوالات مختلفه، تعدادی عکس برداشتند که به ضمیمه یک قطعه از آنها را که به سفارت واصل گردیده است، تقدیم وزارت متبوعه می‌نمایند.

کاردار

امیرخسرو افشار [امضاء]

[حاشیه سمت راست] اداره سوم سیاسی! یک نسخه صورت مجلس لاک و مهر شده و عکس

همراه این گزارش نبوده است. [امضاء] ۳۲/۱۱/۸ [۱۳]

[حاشیه سمت راست] آقای ملک مدنی! پاسخ بدهید که صورت مجلس و عکس ضمیمه نبود.

بفرستند. کوثر

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی [۱-۱۲-۶-۱۳۳۲ ش، مورخه ۳/۱۱/۱۳۳۲ ش]

سند شماره ۷

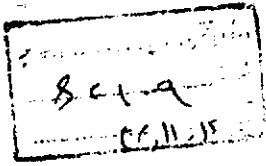
۲۵۵۹
۴۴/۱۱/۱۲

فخامه وزارت تنه بران

ص ۸۳

نزدک

تاریخ ۳ مه ۱۳۳۲

وزارت امور خارجه

سریدگراف ص ۸۳ یا میر لوزوردی تبریک و محبت که گزاش چو گوی که خداوند تقدیم فرماید

و این تبریک را من امر مرزبان سفارت تنه بران از مقامات کرامت گزارنده که از طرفت یکی تبریک

لا بعد از آن است ، هر روز و این خاصه تقصیر محال نماید ، بماند همه من لوزوردی را تبریک

اطلاعه و کتبه یاد در روز ۲۹/۱۱/۳۳۲۰۱۰۱۳۳۲۰۱۰۱۳۳۲۰۱۰۱۳۳۲۰۱۰۱۳۳۲۰۱۰۱۳۳۲۰۱۰

لا نهایت لاف و افشاح و امر که لا از مقامات کرامت گزارنده که خداوند تقدیم فرماید

هر چند که در وجه دعوت است ، این تبریک را روز و وقت متعدد و با احترام Johanson

برایت تمت خطان و این و کار Action است ، رعایت کرده من فرستاده لا در وقت قرارداد

در طرفت است ، که در سطحی نیست ، بلکه که بنا بر صورت تبریک و محبت قرار گیرد ، این که لا کتبه

مستور که در بند دوم فلج منزه عهد امری کانیست ، بلکه که لا از اینکه سفارت تنه بران یکی تبریک

تاریخ است ، که در روز و آنکه در وقت تنه بران تصویب و نماید ، که این تبریک

اداره امور خارجه
کمیته محترم امور خارجه
مجلس وزراء
شماره ۸۳
تاریخ ۳ مه ۱۳۳۲

مجلس وزراء
شماره ۸۳
تاریخ ۳ مه ۱۳۳۲

تصویب و تأیید فخر دانشمند که صورت گرفته از صحت مذاکراتی خارج در مکتب است مطر
 است تا نهایت نظر خود را در باره آن اعلام کند و در روز دوازدهم در صورتیکه تسلیم گردید و نهایت
 حذف شد. روز چهارشنبه ۳۰ دی ماه ۱۳۳۲ بر طبق قرارداد مراسم امضا صورت پذیرفت
 چهارشنبه در مذاکرات بود پس از آن که هر دو طرف در مذاکرات سرود و هر دو طرف در مذاکرات نهایت
 تحقق گرفت و این که نکته از صورت پذیرد و هر دو طرف توافق می‌دارد و این که در مذاکرات

الغیبه فیها

در این مراسم امضا صورت پذیرد نیز از خبرهای واریه نسی و مودت در اطاق کار میفرماید خود حضور یافته
 ضمن آنجا در ظاهر و در واقع فاصله ندارد پس برداشته که بضمیمه یک قطعه از دونه لاله سفید
 و امضا گردید است تقدیم مذکور است قیوم بنام
 پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 تهران جک علوم انسانی
 کارخانه

الغیبه فیها

سند شماره ۸:

[نشان شیر و خورشید]

اداره رمز

از لندن به تاریخ ۱۳۳۲/۱۱/۱۳ شماره ۸۶۳

وزارت امور خارجه

دیشب مراسم نهایی تحویل گرفتن امور از سوئدی‌ها به عمل آمد. اول بهمن نمره ۷.

افشار

[حاشیه سمت راست] در دایره سوم سیاسی ملاحظه شد. دایره اطلاعات ملاحظه نماید. کوثر

[حاشیه سمت راست] اداره تشریفات ۳/۱۱/۳۲ [۱۳]

[پایین سند] جهان‌بانی

[پایین سند] به اداره سوم سیاسی و اداره اطلاعات ارجاع شود. ۴ بهمن

[۱-۱۲-۶-۱۳۳۲-ش، مورخه ۱۳۳۲/۱۱/۳ ش]

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۷۱

سند شماره ۸

وزارت امور خارجه

انبار دروس

از لندن - بتاريخ ۳/۱۱/۳۲ شماره ۸۹۲

وزارت امور خارجه

دبیر مراسم نهانی تحویل گرفتن امداد از سوئد یا بعضی آسمه اول بهمن ۱۳۰۷
انبار

دستورالعمل
تاریخ ۳/۱۱/۳۲
شماره ۸۹۲

دردان
۱۱/۳

پرویشگاه علوم انسانی و تربیتی

نمونه
۳۲/۱۱/۳

۱۱/۵

۲۴۹۶
۴ دلار ۲۰۰
۱۵۱۰۰
۱۵۱۰۰

نمونه ۱۰۰۸ - چاپخانه مجلس

سند شماره ۹:

[نشان شیر و خورشید]

شماره ۸۸۶/۴۷۲/۳۰۰ سفارت شاهنشاهی ایران

تاریخ ۳۲/۱۱/۵ [۱۳] اسکاندیناوی

پیوست دارد استکهلم

به عرض می‌رسد

وزارت امور خارجه

رونوشت شرحی که اینجانب اخیراً به مناسبت خاتمه وظایف حفاظت منافع ایران در انگلستان به وزیر امور خارجه سوئد مبنی بر اظهار تشکر از زحمات کارمندان شعبه B آن وزارتخانه، مأمور حفظ منافع ایران، ارسال داشته‌ام، برای استحضار وزارت متبوعه به پیوست ایفاد می‌گردد.

وزیرمختار - فضل الله نبیل [امضاء]

[حاشیه سمت راست] بسیار خوب! در پرونده قطع رابطه با انگلستان بایگانی شود.

۳۲/۱۱/۲۴ [۱۳]

[حاشیه سمت راست] به اداره سوم سیاسی ارسال شود تا دستور فرمایند در پرونده مربوطه بایگانی نمایند.

[پایین صفحه] در دایره سوم سیاسی ملاحظه شد. اداره محترم کارگزینی ملاحظه نمایند.

سند شماره ۹

مخارت شاهنشاهی ایران
اسکانه یناوی
استکهلم

شماره ۸۸۶/۴۷۲/۳۰۰

تاریخ ۲۲-۱۱-۱۰

پست د. ایران

مهر وزیر

وزارت امور خارجه

رونوشت شرحی که اینجانب اخیراً بمناسبت خانم و نظایف

حفاظت منافع ایران در انگلستان بوزیر امور خارجه سوئد مبنی بر اظهار

تشکراز زحمات کارمندان شعبه B ان وزارتخانه مامور حفظ منافع

ایران ارسال داشته‌ام برای استحضار وزارت منبوه به بیوست ابفساد

بازرسی شد
مهر وزیر امور خارجه
۱۱/۱۱/۱۰

بدرعبارت کمی
درک شد
میکردند
در کمال احترام

رتال جامع علوم انسانی

میکردند
وزیر مختار - فضل اله نبیل

در اسامی
۱۱/۱۱/۱۰

۸۸۶/۴۷۲/۳۰۰
۱۱/۱۱/۱۰

۲۹۵۷۰
۱۱/۱۱/۱۰

مهر گنج
وزارت امور خارجه
شماره ۱۱/۱۱/۱۰

Stockholm

3 févr.

54

879/B/300

Monsieur le Ministre,

En ce moment où, à la suite de la reprise des relations diplomatiques de l'Iran avec la Grande Bretagne, la charge de protection des intérêts iraniens par les autorités suédoises vient de prendre fin, j'ai l'honneur d'exprimer à Votre Excellence ma gratitude la plus sincère pour le travail accompli par le personnel de la Division B du Ministère Royal des Affaires Étrangères à Stockholm aussi bien qu'à Londres. Je tiens tout spécialement à remercier S. Exc. Monsieur O. Johanson, M. le Conseiller d'Ambassade Paul Hohn et M. le Conseiller de Légation E. V. Vendel, qui ont collaboré de près avec cette Légation pendant toute cette période et qui ont toujours donné leur meilleurs efforts à résoudre rapidement et correctement les problèmes qui se sont présentés; ils n'ont jamais épargné leur peine pour bien remplir leur tâche au service de mon pays.

Je profite de cette occasion pour vous réitérer, Monsieur le Ministre, les assurances de ma plus haute considération.

Son Excellence
Monsieur Tsten Undén
Ministre des Affaires Étrangères

E. V.

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۷۵

سند شماره ۱۰:

[نشان سفارت انگلیس در تهران]

ترجمه تضمین نمی‌شود

سفارت کبرای انگلیس

اول اسفند ۱۳۳۲ طهران شماره ۵۲

آقای وزیر

محترماً خاطر آن جناب را مستحضر می‌سازم که اینجانب وارد طهران شده‌ام تا در دربار شاهنشاهی ایران به سمت سفیر کبیر فوق‌العاده و تام‌الاختیار کشور متحده علیاحضرت ملکه الیزابت دوم، ملکه معظمه خود، مشغول انجام وظیفه شوم. ممنون خواهم شد آن جناب لطفاً تحقیق و تعیین فرمایند در چه تاریخ و موقعی ممکن است افتخار تقدیم استوارنامه‌های خود را به حضور مبارک اعلیحضرت همایون شاهنشاهی، داشته باشم. موقع را مغتنم شمرده، احترامات فایقه خود را تقدیم می‌دارم.

ر.ب. استیونز

جناب آقای عبدالله انتظام وزیر امور خارجه شاهنشاهی ایران

طهران

[سند به دو خط انگلیسی و فارسی می‌باشد]

[پایین سند] اداره تشریفات

[۱-۱۲-۶-۱۳۳۲ ش، مورخه ۱۳۳۲/۱۲/۱ ش]

سند شماره ۱۰

ترجمه تغمین نمیشود
سفارت کبرای انگلیس

طهران
اول اسفند ۱۳۳۲
شماره ۵۲

آقای وزیر

مختوماً خاطر آنجناب را مستحضر
میسازم که اینجناب وارد طهران شده ام
تا در دیار شاهنشاهی ایسران
بست سفیر کبیر فوق العاده و تام الاختیار
کشور متحد ه علیا حضرت ملکه الیزابت دوم
ملکه معظمه خود مشغول انجام وظیفه شوم .

منون خواهم شد آنجناب لطفاً

تحقیق و تمیین نمایند در چه تاریخ و
موقی ممکن است اقتضای تقدیم استوار
تا مسه های خود را بحضور مبارک اطیحضرت
همایون شاهنشاهی داشته باشم .

موقع را منتتم شمرده احترامات

فائده خود را تقدیم میدارم .

ر . ب . استیونز

BRITISH EMBASSY,
TEHRAN.

February 20, 1954.

No. 52.

Your Excellency,

I have the honour to inform
Your Excellency that I have arrived in
Tehran to take up my appointment at the
Imperial Court of Iran as Ambassador
Extraordinary and Plenipotentiary for
the United Kingdom of Her Majesty
Queen Elizabeth II, my August Sovereign.

I should be grateful if Your
Excellency would be so good as to ascertain
and inform me of the date and time when I
may have the honour to present my
Letters of Credence to His Imperial
Majesty the Shahinshah.

I avail myself of this
opportunity to convey to Your Excellency
the assurance of my highest consideration

His Excellency
Monsieur A. Entizam,
Minister for Foreign Affairs.

جناب اتای عبداللہ انتظام
وزیر امور خارجه شاهنشاهی ایران
طهران

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۷۷

سند شماره ۱۱:

[رونوشت نامه ملکه الیزابت دوم پادشاه انگلستان به محمدرضا پهلوی شاه ایران درباره معرفی «سر راجر استیونس» به عنوان سفیر کبیر فوق العاده و تام الاختیار بریتانیا در تهران]

[سند به خط و زبان انگلیسی است]

[۱-۱۲-۶-۱۳۳۲ ش]

سند شماره ١١:

C O P Y

Sir My Brother,

Being desirous to strengthen the relations of friendship and good understanding which happily subsist between the two Crowns, I have selected My Trusty and Well-beloved Sir Roger Bentham Stevens, Knight Commander of My Most Distinguished Order of Saint Michael and Saint George, to proceed to the Court of Your Imperial Majesty in the character of My Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary.

Having already had ample experience of Sir Roger Stevens' talents and zeal for My service, I doubt not that he will fulfil the important duties of his Embassy in such a manner as to merit Your Imperial Majesty's approbation and esteem, and to prove himself worthy of this new mark of My confidence.

I request that You will give entire credence to all that Sir Roger Stevens shall have occasion to communicate

معرفی سند ● برقراری دوباره روابط ایران و انگلیس پس از کودتای ۲۸ مرداد / ۲۷۹

communicate to You in My name, more especially when he shall express to Your Imperial Majesty My cordial wishes for Your Happiness, and shall assure You of the invariable attachment and highest esteem with which I am,

Sir My Brother,

Your Imperial Majesty's

Good Sister,

Signed on behalf
of Her Majesty
The Queen:

ELIZABETH R

MARGARET

Buckingham Palace,

10th February, 1954.

To My Good Brother

Mohammed Reza Pahlavi,

Shahinshah of Iran.

پی نوشت‌ها

۱. اسماعیل اقبال، نقش انگلیس در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، تهران: اطلاعات، ۱۳۵۷، ص ۸۱.
۲. اسناد وزارت امور خارجه ایران، اسناد قدیمه، پرونده شماره ۱۲۰۱-۶-۱۳۳۲ ش.
۳. پیشین.
۴. پیشین، (مورخه ۱۳۳۲/۹/۱۴ ش).
۵. پیشین، (مورخه ۱۳۳۲/۹/۲۳ ش).
۶. پیشین، (مورخه ۱۳۳۲/۱۰/۲۲ ش).
۷. پیشین، (مورخه ۱۳۳۲/۱۰/۸ ش).
۸. پیشین، (مورخه ۱۳۳۲/۱۰/۲۴ ش).
۹. پیشین، (مورخه ۱۳۳۲/۱۱/۳ ش).
۱۰. پیشین، (مورخه ۱۳۳۲/۱۱/۱۵ ش).
۱۱. پیشین، (مورخه ۱۳۳۲/۱۲/۱ ش).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی